

TURUN HYVINVOINNIN PALVELUT
Asiakasorganisaation kokemuksia alaikäisen
päätöskyvyn rakenteisesta kirjaamisesta

Avoterveydenhuollon palveluiden ylilääkäri Suvi Vainiomäki

Odotettu asia!

- Vanhempien pääsy tietoihin erinomaisen tärkeää!
 - Kuin myös se että nuori voi halutessaan kieltää tietojen näkymisen!
- Turussa käyttöönotto keväällä 2022, ei juuri ehditty siihen että koronatodistukset olisi voitu jakaa tätä kautta.

Kelan verkkokurssi

Kanta-verkkokoulut: kirjautuminen

- Turun käyttöönottokoulutukset mentiin käytännössä Kelan verkkokurssin sekä potilastietojärjestelmätoimittajan materiaalin avulla. Palvelualueet järjestivät omia keskustelutilaisuuksia.
- Verkkokurssin esimerkit hyvät – keskustelun mallit
- Ehkä erityistapauksia olisi hyvä käydä läpi enemmän – toki kaikki on aina yksilöllistä.

Mikä muuttui?

- Vaikka vaan kirjaaminen muuttui, niin asia koettiin monella tapaa uudeksi...
 - Asiaa ei oltu ehkä aiemmin pohdittu perusvastaanottotyössä, ehkä ehkäisevässä terveydenhuollossa enemmän, esim. ehkäisyneuvolassa
 - Alaikäisten asiakirjapyynnot tarkentuivat
 - Terveyskeskuslääkärit kokivat, että kypsyysarviointi kuuluu omaksi työksi, eikä sitä koettu ongelmalliseksi.

Ikäraja?

- Neuvolaikäisten kohdalla asian merkitseminen joka kerralla turhauttaa!
- Noin 10 -vuotiaat koetaan vaikeaksi ikäryhmäksi, kun on itsellekin hankala päättää, onko lapsi tarpeeksi kypsä päättämään itse.
- Nuoret ajoittain toivovat tietojen näkymistä vain toiselle vanhemmalle: jos molemmat ovat huoltajia ja tiedonsaantioikeutta ei ole rajattu, niin tämä ei onnistu

”Yksi tilanne on ollut lapsen (10v) kannalta hankala, kun haluaisi äidin näkevän tekstin, mutta ei isän. Vastaanotolla äidin kanssa ja haki kovasti äidiltä apua päätöksentekoon. Tuntui, että lapselle tuli suurta stressiä asian päättämisestä, itkukin tuli. Varmaankin koki painetta siitä, että tekeekö oikein. Liian suuri asia lapsen pohdittavaksi, kun perheessä on haasteita äidin ja isän välillä sekä kelan suuntaan. Ratkaisimme asian siten, että kirjaus ei tullut näkyviin, vaan käynnin teksti lähetettiin kirjeenä äidin kotiin.”

Reseptit

- Alaikäisten resepteihin pitää kiinnittää erityistä huomiota!
- Alaikäisten reseptien näkyvyys huoltajille

”välillä suostumuksen arviointi haastavaa: esim. puhelinkontakti nuoren vanhempaan: jos on ollut mukana edeltävällä vo:lla tai nuori antanut vo:lla luvan, niin asia on toki selvä.”

”reseptiohjelma ei ns. pakota ottamaan kantaa suostumukseen ja oletuksena on: ei tietoa, ei suostumusta. Kiireessä joskus tämä jää huomioimatta. Arviointikohdan pitäisi olla aina pakollinen täytettävä”

Kiellot

- Harvinaisia, mutta usein myös aika kinkkisiä tilanteita!
- Miten näkyy jatkuvassa potilasasiakirjassa? Omassa järjestelmässä esim. viivästykset näkyvät suoraan potilasasiakirjasta, mutta rakenteisesti kirjattu kypsyys ei näy ennen kuin on mennyt palvelutapahtumaan – vaatii tarkkuutta.
- ”Huoltajuuskiistoissa, perheväkivalta yms tilanteissa lapsen/nuoren tilanne voi vaarantua, jos huoltaja pääsee lukemaan tekstin. Samoin hyvin uskonnollisissa tai kulttuurisesti suhtautuvissa perheissä esim ehkäisytilanteet voivat vaarantaa nuoren olot kotona.”
- ”Perheen ulkopuolelle sijoitetut lapset mietityttävät myös. Onko biologisten vanhempien oikeus lukea lapsensa tietoja kannasta vai pitääkö kaikki tekstit piilottaa?”
- Korona tarjosi tässäkin harjoitusta: esim. lapsi ei halua, että vanhemmat tietävät koronarokotuksesta

Kouluterveydenhoitajien kommentteja:

”Asian unohtaa helposti kysyä vastaanotolla, koska ei ole hyvä kysyä vastaanoton aluksi, jotta lapsi/nuori uskaltaa rehellisesti kertoa asioistaan ja luodaan turvallinen vuorivaikutustilanne. Ohjelma kyllä muistuttaa siitä, mutta usein kirjataan asiakkaan tiedot loppuun vasta tämän lähdettyä.”

”Joku koululääkäri kysyy asiaa heti vastaanoton aluksi, jolloin nuori saattaa vastata: ööö joo vaikka. Ja tämän jälkeen nuori ei enää avaudu vakavista asioista. Tässä on isona riskinä ettei vakavat huolet tule esille ja nuoren tilanne voi huonontua jopa vaarantua.”

”Mielestäni on parempi kysyä asiasta vastaanoton lopussa kun asiat on jo puhuttu. 6.-9.lk ovat melko nuoria vielä itse miettimään vo:n alussa, että mitäköhän me tässä vielä jutellaan. Eikä kaikki uskaltaisi sanoa, että ”tämä onkin asia, jota en halua vanhempien tietävän” jos aiemmin on jo luvan antanut. Itse kysyn vastaanoton lopussa ja selitän nuorelle nämä lupa-asiat. Ja korostan aina, että teksti voidaan piilottaa tai viivästää. Joskus on ollut tilanne, että nuori on sanonut, että voi sen luvan antaa, mutta olen kokenut että esim. toisen huoltajan, ei ole hyvä nähdä tekstiä. Silloin olen itse piilottanut tekstin, kun olen arvioinut että nuori ei osaa ehkä ottaa tätä seikkaa huomioon.”

Terveydenhoitajien kommentteja:

”Jos nuori käy terveystarkastuksessa, kirjaa terkkari normaalisti tarkastuskäynnin. Jos vo:lla tulee ilmi jotakin sellaista, että nuori ei halua huoltajan näkevän, terkkari tekee kokonaan toisen tekstin tästä. Eli muuten vanhempi ihmettelisi miksi terveystarkastusta ei näy Kannassa, mutta Wilmasta löytyy tieto että nuori on käynyt terveydenhoitajalla... Eli terveystarkastus on oma käyntinsä ja tilastoidaan normaalisti. Sitten avataan oppilaan tiedot uutena ´muu asiakas´ ja kirjataan siihen se erillisenä palvelutapahtuma, mikä tuli ilmi tarkastuksessa, mitä huoltaja ei saa nähdä. Tämä tilastoidaan toimistoaikana. Eli pikkaisen vaatii lisätyötä, klikkailua ja klikkailua ja tarkkuutta, että nuoren tahto tulee huomioitua. Virhemahdollisuuksia tosiaan on.”

”Miten kirjataan asiat potilasasiakirjoihin niin, että terveystarkastusteksti on asianmukainen, eikä siinä tule ”kutina” että tästä puuttuu jotain. Esim. terveystarkastus, kirjataanko ”juteltu ehkäisystä” ja sitten erikseen tekstiin ”käytössä hormonaalinen ehkäisy, vanhempi ei ole tietoinen asiasta”. Tai esim ristiriidat perhedynamiikassa, seurusteluasiat, mieliala, joka ei uhkaa nuoren hyvinvointia ym.”

”On kuitenkin vanhempia, jotka haluavat tietää miksi nuori on vo:lla käynyt ja vaikka vastaa että nuori voi halutessaan itse kertoa asiasta, se ei helpota nuorta ollenkaan. Tietysti olisi ihanne maailma, jossa kaikissa perheissä voisi keskustella rakentavasti mistä vain, tämä ei ole kuitenkaan todellisuutta.”

”Pienten (alakoululaisten) lasten kanssa on helpompi laittaa ”ei päätöskykyinen, tiedot vanhemmalle”. Yläkoululaisten kohdalla oli hankaluutta, usein tuli laitettua ”ei tietoa päätöskyvystä, ei tietoa vanhemmille” kuin että olisi laittanut ”sallii tiedot vanhemmille”, koska silloinhan kantaa ei ole selvittänyt. Siksi niitä on ollut paljon. Itselle ei ole tullut kyselyä vanhemmilta, miksei oppilaan tiedot näy. Mutta olen ”jännittänyt” sitä päivää, koska se tulee.”

Ajanvaraukset

- Oman potilastietojärjestelmän ongelma: vasta käyttöönottopäivämäärän jälkeen tehtyihin ajanvarauksiin tulee automaattisesti rakenteinen arvio – tuotti ongelmia lähinnä käyttöönottovaiheessa.

Kiitos!